

Cornel-Constantin ILIE

MUZEUL NAȚIONAL DE ANTICHITĂȚI ÎN ULTIMUL DECENIU DE EXISTENȚĂ

În linii generale, istoria Muzeului Național de Antichități s-a confundat vreme de aproape un secol, cu întreaga activitate arheologică din țara noastră. Înființat oficial în 1864, dar cu rădăcini mai vechi, primul muzeu românesc și-a împlinit practic destinul odată cu transformarea sa în Institut Arheologic, în 1956. În prezentul articol vom arăta câteva aspecte legate de ultimul deceniu de activitate a instituției care a adăpostit numeroase comori inestimabile ale trecutului (dacă ar fi să amintim doar Tezaurul de la Pietroasa) și la a cărui conducere s-au succedat nume ilustre ale științei istorice românești (Grigore Tocilescu, George Murnu, Vasile Pârvan, Ion Andrieșescu etc.)¹.

În aprilie 1945, la conducerea Muzeului Național de antichități este numit, ca director – delegat, prof. Theodor Sauciu – Săveanu, care îi lua locul lui Vladimir Dumitrescu. Săveanu va rămâne în funcție timp de doi ani, predând apoi funcția lui Ion Nestor. Structura M.N.A. în anul 1945 era următoarea: 1. Secțiunile Științifice: Preistorică și Protoistorică; 2. Secția Greco – Romană și Medievală; 3. Cabinetul Numismatic. În afară de acestea mai existau și cabinetele auxiliare de desen, cartografie, laborator ceramic și bibliotecă².

Un moment important în ceea ce privește viitorul Muzeelor Naționale s-a petrecut în 1946, când a fost adoptată „Legea Numărul 803, privind organizarea muzeelor naționale”. Aceasta prevedea „înființarea în București a Muzeului Național de Artă și Arheologie, pendinte de Ministerul Artelor”³. Sub autoritatea noii instituții intrau „toate muzeele de artă, arheologie, istorie și etnografie și Pinacotecile publice existente în Capitală”⁴. Conform noului act legislativ, Muzeul Național de Antichități urma să se numească „Muzeul Național de artă și arheologie, secțiile de preistorie și arheologie clasică și medievală și artă antică”, funcționând în localul propriu (Casa Macca). Se mai preciza că „Muzeul Național de Antichități, pendinte actualmente de Ministerul Educației Naționale, va trece cu toate secțiunile în componența Muzeului Național de Artă și Arheologie, formând secțiile: a) Preistorie; b) Arheologie clasică și medievală și artă antică”⁵.

Personalul științific al muzeului continua să fie supus normelor de salarizare, angajare și pensionare prevăzute în Legea învățământului superior. Se avea în vedere următoarea schemă de încadrare:

- 1 director de secțiune de muzeu;
- 3 conservatori de muzeu;
- 2 asistenți definitivivi de muzeu;
- 1 asistent provizoriu de muzeu;
- 1 secretar de institut;
- 1 desenator verificator (artist specialist);
- 1 desenator tehnic (artist specialist);
- 1 intendent;
- 22 paznici;

¹ Pentru informații amănunțite despre întreaga istorie a Muzeului Național de Antichități, vezi: Vladimir Dumitrescu, *Muzeul Național de Antichități*, București, 1968; Dorin Popescu, *Centenarul Muzeului Național de Antichități*, în „Revista Muzeelor”, an I, 1964; Alexandru Păunescu, *Istoricul Muzeului Național de Antichități (1944-1956)*, pe <http://www.cimec.ro/arheologie/arhivadigitala/2MNA/SumarMNA.htm>; Radu Vulpe, *Muzeul Național de Antichități*, în „Boabe de Grâu”, 1930, pp. 133-146; Ioan Opriș, *Istoria muzeelor din România*, București, 1994.

² Alexandru Păunescu, *loc. cit.*

³ Monitorul Oficial nr. 236, din 14 octombrie 1946, p. 11046.

⁴ *Ibidem*, p. 11047.

⁵ *Ibidem*, p. 11049.

1 laborant în învățământul superior;
1 șef de secție mecanică⁶.

Muzeul nu a avut de suferit în urma acestor modificări legislative. Activitatea științifică, cu precădere cea „*pe teren*”, a continuat în cadrul șantiierelor deja existente dar și în cadrul altora nou – deschise. S-au efectuat săpături la Histria, Mangalia, Adamclisi, Capidava, Dinogetia – Garvăn, Celei – Sucidava, Sărata Monteoru, Glina – București, Sălcuța⁷. În 1949 s-au deschis șantiere arheologice noi, precum cele de la Hăbăești, Poiana, Valea Jijiei etc⁸. Printre cei care au condus lucrările de pe aceste șantiere s-au numărat: Scarlat Lambrino, Th. Sauciuc-Săveanu, Paul Nicorescu, Grigore Florescu, Gheorghe Ștefan, Dumitru Tudor, Ion Nestor, M. Petrescu-Dâmbovița, Dorin Popescu⁹. Activitatea a fost și mai intensă după ce Muzeul Național de Antichități a trecut la Academia R.P.R., pe lângă Institutul de Istorie și Arheologie (conform decretului nr. 301 din 15 iulie 1949).

Dintr-un raport al lui Ion Nestor din februarie 1949, în care acesta cerea mărirea salariilor angajaților prin trecerea la o treaptă superioară de salarizare¹⁰, aflăm care era personalul de specialitate al Muzeului Național de Antichități. Pentru acuratețe, reproducem această parte din document:

„1. Nestor Ion, Directorul Muzeului, propunem a fi încadrat dela categoria 11/2 la categoria 14, deoarece postul și munca ce D-sa depune în cadrul acestui muzeu îndreptățește acest lucru.

2. Popescu Dorin, încadrat în gradul de inspector categoria 10/3, propunem a fi încadrat la categoria 13, echivalându-se astfel cu conferențiarii universitari.

3. Dumitrescu Hortensia, încadrat în gradul de inspector categoria 10/3, propunem a fi încadrat la categoria 13, echivalându-se astfel cu conferențiarii universitari.

4. Ștefan Gheorghe, încadrat în gradul de inspector categoria 10/3, propunem a fi încadrat la categoria 13, deoarece a fost echivalat la muzeu cu șefii de lucrări și propus șef de secție egal cu gradul de conferențiar universitar.

5. Tudor Dumitru, încadrat ca șef de secție categoria 9/3 propunem să fie încadrat la categoria 12 deoarece a fost echivalat cu șefii de lucrări.

6. Mitrea Bucur, încadrat ca șef de secție categoria 9/3 propunem să fie încadrat la categoria 12 deoarece a fost echivalat cu șefii de lucrări.

7. Petrescu Dâmbovița, încadrat subinspector, categoria 8/3 propunem să fie echivalat la categoria 12, deoarece a fost echivalat asistent definitiv și propus șef de lucrări.

8. Matrosenco Ana, încadrată ca subinspector categoria 8/3 propunem să fie încadrată la categoria 10, deoarece a fost echivalată cu asistenții provizorii.

9. Barnea Ion, încadrat la gradul de subinspector categoria 8/3, propunem să fie încadrat la categoria 11, deoarece a fost echivalat cu asistenții definitivi.

10. Zirra Vlad, încadrat ca subinspector categoria 8/3, propunem să fie încadrat la categoria 10, echivalent cu postul de asistent provizoriu.

11. Bujor Expectatus, încadrat subinspector categoria 8/3, propunem a fi încadrat la categoria 10, fiind deja propus ca asistent provizoriu.

12. Polonic Pamfil, încadrat referent șef, categoria 7/2, propunem a fi încadrat la categoria 11 tehnică, deoarece a fost echivalat asistent universitar”¹¹.

⁶ *Ibidem*, p. 11050.

⁷ Alexandru Păunescu, *loc. cit.*

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Solicitarea lui Ion Nestor era motivată de faptul că printr-o nouă încadrare efectuată pe 1 februarie 1949, personalul muzeului a fost retrogradat din punct de vedere salarial, fiind pus în inferioritate față de personalul științific din învățământul superior, cu care avea aceeași pregătire și cu care fusese echivalat până la data amintită.

¹¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), fost Ministerul Artelor și Informațiilor, dosar 229/1949, f. 7-8.

Important ni s-a părut și faptul că, în urma demersurilor făcute de conducerea M.N.A. pe lângă Ministerul Artelor și Informațiilor și Ministerul Agriculturii, siturile arheologice au fost protejate, interzicându-se efectuarea de arături și plantarea de pomi pe suprafețele din jurul siturilor. Astfel, prin adresa 1811 din 19 aprilie 1949, Ministrul Agriculturii informa conducerea muzeului că „*urmare a adresei dvs. Nr. 102602/1949, referitor la suprafețele din jurul cetăților antice care trebuie să rămână fânețe, iar nu să fie însămânțate, avem onoarea a vă comunica următoarele date:*

Cetatea Histria – 72 ha., 8350 mp.

Adamclisi – 42 ha., 4276 mp.

Ulmetum (Pantelimonul de Sus) – 13 ha., 5000 mp.”¹².

În 1951, Ion Nestor a fost înlocuit din funcția de director cu Constantin Balmuș, pentru ca în octombrie 1952, funcția să fie preluată de Gheorghe Ștefan. La începutul anului 1953, structura organizatorică a M.N.A. a fost modificată, existând de acum patru sectoare de cercetare științifică: Sectorul Paleolitic (condus de Dumitru Berciu), sectorul Neolitic și Epoca Metalelor (Ion Nestor), Sectorul Sclavagist (Grigore Florescu) și Sectorul Prefeudal (Ion Barnea)¹³. A fost înființat și un colectiv de texte și inscripții, condus de Constantin Balmuș, în cadrul căruia îi găsim, printre alții, pe: Emil Condurachi, D.M. Pippidi, Vladimir Iliescu, Em. Constantinescu sau Adelina Piatkovski.¹⁴ În anul 1954 va fi înființat Sectorul Etnografic, a cărui conducere a fost încredințată lui Ion Vlăduțiu.

În afară de munca desfășurată în cadrul șantierelor arheologice, Muzeul a efectuat și alte activități. Menționăm organizarea primei expoziții arheologice, în care au fost expuse descoperirile din cadrul campaniilor de săpături din anul 1948 și a primei conferințe pe țară a arheologilor (14-16 octombrie 1949). De asemenea, au fost publicate rezultatele cercetărilor arheologice în cadrul periodicelor sau monografiilor¹⁵. Din prima categorie amintim *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie* (1950), *Materiale și cercetări arheologice* (1953), în timp ce din a doua categorie menționăm seria monografică *Histria*, inaugurată în anul 1954¹⁶.

Pe 5 iunie 1956, printr-o hotărâre a Consiliului de Miniștri, Muzeul Național de Artă și Arheologie a fost transformat în Institut de Arheologie al Academiei R.P.R., la conducerea căruia a fost numit Emil Condurachi.

* Articol realizat în cadrul proiectului POSDRU – Burse Doctorale (Universitatea Valahia, Târgoviște)

National Museum of Antiquities in the last decade of activity

Abstract

In general, the history of National Museum of Antiquities was confused for almost a century, with the archaeological work throughout our country. Officially established in 1864, but with older roots, The Museum housed many priceless treasures of the past. Illustrious names of Romanian historical science (Grigore Tocilescu, George Murnu, Vasile Pârvan, Ion Andrieșescu, Ion Nestor etc.), worked here. The first Romanian museum has practically reached its destiny in 1956, when it became Archaeological Institute. In this article we present some aspects of the last decade of the institution's activity.

¹² *Ibidem*, f. 22.

¹³ Alexandru Păunescu, *loc. cit.*

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Oana Damian, *De la Muzeul Național de Antichități la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”*, <http://www.instarhparvan.ro/pagini%20secundare/mna/istoric/text.htm>